

на початку ХХ ст. Це був період, коли театр і драматургія переживали складний процес пошуків, модернізації. У складних історичних умовах Леся Українка створила такі художні цінності, які закономірно вивели український театр і драматургію початку ХХ ст. на новий, європейський шлях розвитку.

1. *Яценко М.* Проблема свободи особистості в ранніх драматичних творах Лесі Українки. // Радянське літературознавство, 1983. - №3. - С.58. 2. *Кулінська Л.* У світі ідей та образів. Особливості поетики Лесі Українки. - К., 1971. - С.4. 3. *Антонович Д.* Триста років українського театру. - Прага, 1925. - С.251. 4. *Українка Леся.* Збірник творів у 12-ти т. - Т.8. - К., 1977. - С.254. 5. *Антонович Д.* Триста років українського театру. - Прага, 1925. - С.197. 6. *Миценко Л.* Український театр на початку ХХ ст. // Українське літературознавство. - Л., 1993. - №57. - С.14. 7. *Страшкевич В.* Леся Українка. «Бояриня». // Книгар. - К., 1918. - Ч.10. - С.603-604. 8. *Кирпель І.* Леся Українка – попереду нас. // Слов'янське віче. - К., 1996. - №2. - С.180. 9. *Українка Леся.* Бояриня. - К., 1996. - С.48. 10. *Драй-Хмара М.* Бояриня // Леся Українка. - К., 1991. - С.19. 11. *Костомаров М.* Собрание сочинений: в 24 томах. - СПб, 1903. - Т.1, кН.1. - С.53. 12. *Франко І.* Жіноча неволя в руських піснях народних. // Зібрання творів: у 50 т. - Т.26. - К., 1986. - С.210. 13. *Українка Леся.* Бояриня. - К., 1996. - С.9.

Коломісць Л.В., д. філол. н.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

МАСШТАБИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТОРІВ 1920-30-х РОКІВ (на матеріалі перекладів з англійської)

У статті вперше описані окремі видання українських перекладів англійських творів, здійснені у 1920-30-х роках, які складають вагомую частку української перекладної літератури міжвоєнного двадцятиліття. Розглядається феномен розквіту перекладацької справи у період національного ренесансу.

Ключові слова: англійські твори американських, канадських, британських та шотландських письменників, перекладацький процес у Великій і Західній Україні міжвоєнного двадцятиліття.

В статье впервые описаны отдельные издания украинских переводов англоязычных произведений, осуществленные в 1920-30-е годы, которые составляют важную часть украинской переводной литературы межвоенного двадцатилетия. Рассматривается феномен расцвета переводческого дела в период национального ренессанса.

Ключевые слова: англоязычные произведения американских, канадских, британских и шотландских писателей, переводческий процесс в Большой и Западной Украине межвоенного двадцатилетия.

The article for the first time describes individual editions of English-to-Ukrainian literary translations of the 1920-30s which constituted a substantial part of the translated-to-Ukrainian literature in the twenty-year interwar period. The phenomenon of a rapid literary translations' numerical growth during the National Renaissance period is being considered.

Key words: *English-language literary works of American, Canadian, British and Scottish writers, translational process in the Bolsheviks' and Western Ukraine during the twenty-year interwar period.*

За період міжвоєнного двадцятиліття в українських перекладах з'явилися окремими виданнями сотні книжок, включаючи багатотомники та перевидання. Публікувались і класичні твори зарубіжних авторів, і модні новинки. У Великій Україні окремі видання художніх творів здійснювались, в основному, на державній харківсько-київсько-одеській книговидавничій базі, хоч і невеликими накладками. Проте завдяки державній системі книгорозповсюдження ця література мала шанс дійти до міських та сільських бібліотек країни, до масового читача.

Бібліографічний опис перекладів 1920-30-х років розпочав М.Н. Москаленко (1948-2005), але не встиг здійснити задуманого. Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України разом з іншими архівними матеріалами одержав від родини покійного автографа рукописних записів бібліографічного характеру, які засвідчують, що Михайло Никоневич в останні роки життя працював над укладанням повної бібліографії української перекладної літератури, включно з періодом 1920-30-х років. Автор цієї статті висловлює щире подяку відділу рукописних фондів та текстології Інституту літератури за надані для опрацювання матеріали з архіву М.Н. Москаленка, які вельми допомогли в осмисленні масштабів перекладацької діяльності українських літераторів міжвоєнного двадцятиліття [1].

Переклади з англійської мови склали потужну ланку перекладацької літератури як у Великій (радянській), так і в Західній Україні, особливо у 1920-х роках, у період активної українізації в радянській Україні, що тривав до 1929 р. Так, твори американських письменників складають одну з найоб'ємніших сторінок в історії українського художнього перекладу 1920-30-х рр., а Джека Лондона за кількістю опублікованих перекладів можна назвати найулюбленишим зарубіжним письменником тогочасного читача. Появі повної збірки творів письменника передували окремі видання його оповідань у перекладі Софії Куликівни, Сергія Вільхового (Титаренка), Андрія Ніковського, Ніни Дубровської, Катерини Джунківської та І. Попова.

Протягом 1927-1930 рр. київське видавництво «Сяйво» випустило повну збірку творів Джека Лондона, за редакцією Освальда Бургардта (24 тт.; 1932 р. вийшов 27-й том). До перекладів долучилися: Дмитро і Марія Лисиченки, Катерина Джунківська, Іван та Максим Рильські, Катерина Корякіна та Вероніка Гладка, Вероніка Черняхівська, Лідія Всеволожська та Пантелеймон Ковальов, Марія Візьмітина, Федір Яцина, Володимир Троціна, Костянтин Шмгівський, Ольга Косач-Кривинюк, Ганна Касяненко, Ніна Дубровська та Галина Яр, Ада Магніс і Сергій Зеленецький, Іван Волинець та ін. Паралельно з томами повної збірки друкувались окремі видання творів письменника, зокрема, роман «Серця трьох» вийшов у перекладі Миколи Іванова. Деякі з цих видань згодом перевидувались. Так, роман «Білий зуб» у перекладі Вероніки Гладкої та Катерини Ко-

рякіної був перевиданий 1939 і 1957 рр., роман «Мартін Іден» у перекладі Марії Рябової перевидавався вже 1954 р.

Творчість Едгара По відображена у перекладах не так рясно. Оповідання «Золотий жук», опубліковане 1920 р. в Кам'янці-Подільському, переклав Іван Мисик (друге видання: Львів, 1927). «Вибрані твори» класика в перекладі Майка Йогансена та Бориса Ткаченка вийшли 1928 р. у Харкові, тоді ж з'явилась і «Повість Артура Гордона Піма з Нантукету» в перекладі Бориса Ткаченка.

Художнє слово видатного майстра гумористичної прози О.Генрі інтерпретував Остап Вишня як перекладач збірки оповідань «Любовні напої» (1924). Оповідання О.Генрі також перекладали Ніна Дубровська, Марія Рябова й ін. У 1930 р. вийшли «Вибрані оповідання» письменника, гуморески «Черстві булки» та оповідання «Весна прийшла», у 1932 р. – повість «Королі і Капуста».

Знаменитий твір американської дитячої письменниці Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата» кілька разів видавався в переказі Олекси Діхтяра, був виданий в Одесі під назвою «Томова хатина» (переклад – В. Бураченко); нарешті, 1937 р. вийшов під назвою «Хатина дядька Тома» (перекладач не вказаний).

Окремо видавалися й інші відомі твори дитячої літератури американських авторів. Зокрема, 1924 р. видавництво «Чайка» (Київ – Відень – Львів) опублікувало один із найвідоміших романів дитячої письменниці Френсіс Елізи Бернет «Маленький лорд Фаунтлерой» у перекладі Надії Суровцевої. Видану 1929 р. в Харкові книжку для дітей письменниці Мері Додж «Срібні ковзанці» переклав Михайло Івченко. Того ж року вийшов роман дитячої письменниці Джен (Джейн) Уебстер «Довгоногий дядечко» (переклад – А. Ганченко). Оповідання «Мій приятель Тото» дитячого письменника і мандрівника Черрі Кіртона, відомого цікавими фактами своєї біографії, опубліковано в 1930 р. (в російському перекладі дитячі оповідання Кіртона вийшли лише 1935 р.).

Поряд з іменами Джека Лондона і Сетона Томпсона, визнаних майстрів жанру «книжки про тварин», ім'я американського письменника й еколога, автора пригодницької літератури Джемса (Джеймса) Олівера Кервуда – чий твори неодноразово екранізувались – стало відоме українським дітям та підліткам наприкінці 1920-х рр.: повісті «Бродяги Півночі» (була видана 1928 р. й двічі перевидавалась у наступні роки), «Казан» і «Казанів син» (усі твори переклала Е.І. Збарська), романи «Кінець річки» і «Ліс палає» (обидва переклав П. Сумовський), роман «З тавром убійника» (вийшов у Львові в перекладі Михайла Лотоцького). П. Сумовський, окрім романів Кервуда, переклав також відомий роман «Двійник» майстра пригодницького жанру поч. 20 ст. Віктора Бріджеса.

1928 р. з'явились два романи всесвітньо відомого американського письменника, автора історичних романів та романів про життя індіанців Джемса Фенімора Купера: «Звіробій» (переклав Михайло Лебединець) та «Шпигун» (переклала Л. Кардиналовська). Роман Купера «Останній з могікан», виданий 1938 р., переклав Микола Іванов.

Американський прозаїк др. пол. 19 ст. Френсіс Брет Гарт далеко не так рясно був представлений у українських перекладах, як у російських. Однак одна повість письменника «Степовий найда» (з пізньої трилогії) була перекладена Михайлом Качеровським і видана 1929 р.

Знаменитий твір американського письменника-журналіста Джона Ріда «Десять днів, що потрясли світ» першим у 1924 р. переклав Валер'ян Поліщук. Нове видання під за-

головком «Десять днів, що сколихнули світ» у переробці для дітей старшого віку та підлітків Т. Кардиналовської з'явилося у 1930 р.

Оповідання «Яйце» (зі збірки «Торжество яйця») американського письменника Шервуда Андерсона переклав Борис Антоненко-Давидович. Інший видатний американський письменник, сучасник міжвоєнного двадцятиріччя Елтон Сінклер мав змогу втішатися значно більшою увагою українських видавництв. 1920 р. вийшла його повість «Герой капіталу», перекладена Наталею Романович (перевидання 1927). Повість про друге пришестя «Мене зовуть теслюю» переклав Євген Касяненко (перевидання 1931), повість «Кінець старого світу (2000 р.)» – Г. Борисович; обидва твори опубліковані 1925 р. в Харкові, де згодом вийшли романи Сінклера «Король-вугіль» і «Самюель Шукач» (переклад обох творів – Н. Кучма), «Історія одного патріота» в перекладі Леоніда Скрипника, «Нетрі» в перекладі Модеста Левицького, «Джеммі Гітгінз» у перекладі Л. Єгорової, оповідання «Після катастрофи» (переклад – О. Лук'яненко).

Оповідання відомого американського прозаїка Конрада Берковичі теж видавалися кількаразово, зокрема, оповідання «Ліана» переклав Освальд Бургарт. А 1929 р. в Києві вийшли «Вибрані оповідання» Берковичі в перекладі П. Сумовського.

Видатний сучасник тієї епохи, американський письменник Теодор Драйзер був представлений у 1929-30 рр. збіркою оповідань «Привид золота» в перекладі Михайла Івченка та новелою «Негр Джеф» у перекладі Марії Коваленко. Роман Аніті Лоос «Джентльмени воліють білявих», який зажив собі слави тим, що на його основі 1953 р. голлівудський режисер Говард Хоукс зняв усесвітньо відомий фільм, з'явився 1930 р. у перекладі Анатолія Волковича.

Інший американський майстер художньої прози – Джон Дос Пассос, який відзначався оригінальними літературними експериментами, був представлений українському радянському читачеві серією творів, що відображали дух 20 ст. Зокрема, роман про міське життя Нью-Йорка «Мангеттен» вийшов 1933 р. в перекладі Марії Лисиченко, роман «Три солдати» – у перекладі Ганни Касяненко, роман «1919» – у перекладі Василя Мисика.

На 1935 рік випадає вихід роману «Земля» (з відомої трилогії про життя китайських селян) американської письменниці, лауреата Пуліцерівської та Нобелівської премій Перл Бак. Роман переклав Ефраїм Райцдин.

Американська поезія перекладалася зі значно скромнішим розмахом. Безсмертну йому Генрі Лонгфелло «Пісня про Гайавату» переклав Олександр Олесь (Катеринослав, 1923).

Непересічною подією стала поява 1928 р. в Харкові «Антології американської поезії» у перекладі письменника, поета, прозаїка, партійного і громадського діяча Івана Кулика, який також переклав знамениту поетичну збірку «Дим і криця» американського поета, історика, фольклориста, двічі лауреата Пуліцерівської премії Карла Сендберга (Харків, 1931). Ще в перекладі Івана Кулика вийшла збірка вибраних творів американського письменника єврейського походження Майкла Голда (справжнє ім'я – Цик Граніч) – «120 мільйонів» (це назва оригінальної збірки оповідань і віршів автора, яка вийшла у США 1929 р.). В Харкові були видані «Іст-Сайдські новели» Голда в перекладі Майка Йогансена, П. Петрова і Василя Мисика.

Творчість канадських письменників знайома тогочасному українському читачеві з нарисів та оповідань про тварин Ернеста Сетона-Томпсона: збірку «Мої знакомі (Нариси з життя звірів, яких я знав)» переклала Софія Куликівна (Львів-Київ, 1925), згодом збірку було опублікувало у відредагованому варіанті під заголовком «Мої знайомі»; повість «Маленькі дикуни» Сетона-Томпсона переробила і скоротила Е. Збарська, її теж було перевидано. Окремі оповідання Сетона-Томпсона виходили в перекладі Г. Зайцева, переробці для дітей М. Гершензона та ін.

Збірка оповідань «Діти диких звірів» іншого канадського письменника жанру «книжки про тварин» Чарлза Роберта вийшла 1928 р. в Харкові (переклад – О. Матійченко).

Одну з найвагоміших сторінок в історії українського художнього перекладу 1920-30-х років складають переклади з англійської літератури. Геніальний за своїм задумом твір британського філософа, державного діяча, лорд-канцлера Томаса Мора «Утопія» є не менш літературним, ніж філософським культовим твором соціалістичної думки. Його переклад у виконанні Івана Шаровольського побачив світ 1931 р. (Харків-Київ).

Кількість перекладених п'єс Вільяма Шекспіра – показник рівня європейськості приймаючої літератури. Окреслимо розмах їх видань у відповідний період. 1924 р. в Харкові виходить «Комедія помилок», пристосована для театру Гнатом Хоткевичем, 1927 р. у Львові – «Сон літньої ночі» в перекладі шекспірознавця-текстолога Ярослава Гординського, тоді ж у Харкові з'являється «Отелло» (переклали Майк Йогансен та В. Щербаненко), наступного року виходять перероблена і пристосована для театру комедія «Сусідочки з Віндзору» і комедія «Приборкання норовистої». Публікуються і давніші переклади в новій обробці: за редакцією Андрія Ніковського випущено переклад «Гамлета», зроблений Михайлом Старицьким, а в переробці Миколи Вороного – переклад «Ромео і Джульєтти», зроблений Паньком Кулішем. 1930 р. публікується «Макбет» у перекладі Тодоса Осьмачки. У книжці «Хрестоматія західноєвропейської літератури для середньої школи» за редакцією О.І. Білецького (Київ, 1936) було надруковано переклад «Гамлета», виконаний Освальдом Бургардтом, який був включений і до перевидання цієї хрестоматії 1937 р. Саме тоді з'являється ще один переклад «Ромео і Джульєтти», виконаний Абрамом Гозенпудом, 1940 р. виходить і новий переклад «Макбета», зроблений Юрієм Корецьким.

Твори класика англійського романтизму Джорджа Гордона Байрона, що вийшли в той період окремими виданнями, перекладали: Євген Тимченко – містерію «Каїн», Дмитро Загул – поему «Мазепа», Микола Рошківський – драму «Манфред», Юрій Корецький – збірку трагедій «Каїн», «Сарданапал», «Потвора перетворення».

Англійська пригодницька і дитяча література перекладалася з розмахом. Знаменитий твір одного з основоположників європейського реалістичного роману Данієля Дефо виходив у декількох видавництвах і по кілька разів під такими назвами: «Життя й дивні пригоди Робінзона Крузо» в скороченні Е.І. Збарської та перекладі Галини Орлівни (1927, друге видання роману, який переробила й доповнила Е.І. Збарська, з'явилося 1929 р.); «Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо» (1934, перевидання 1936 і 1937), «Життя й чудні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо, моряка з Йорка, написані ним самим» (нескорочений переклад).

Улюблені підлітками романи англійського та шотландського письменника Вальтера Скотта перекладали: «Айвенго» – Надія Суровцева (1924); скорочений переклад

цього роману зробив Анатоль Волкович (1929), «Карло Сміливий» (1929) і «Талісман» (1930) переклала Наталя Ткаченко-Ходкевич, «Роб Рой» – Леонід Скрипник та Степан Гаєвський (1930), новий переклад цього роману виконав Юрій Корецький (1938), роман «Квентін Дорвард» переклав Андрій Білецький (1936).

Твори для дітей і дорослих одного з найпродуктивніших класиків англійської літератури Чарльза Діккенса цілою китицею увійшли в історію українських перекладів 1920-30-х років. Надія Суровцева переклала «святочну» казку «Цвіркун у запічку» (1923), Софія Куликівна – казкову історію «Різдвяна ніч» (1924), роман «Олівер Твіст» (1929) переклала Вероніка Черняхівська, «Посмертні записки Піквікського клубу» (1929, скорочений переклад; перевиданий 1937) і роман «Домбі й син» (1930) – Микола Іванов, роман «Тяжкі часи» (1930) – Костянтин Шмиговський, роман «Олівер Твіст» переказав Н. Сельський (Борис Грінченко), «Повість про двоє міст» переклав Микола Сагарда, скорочений переклад роману «Давід Копперфільд» зробив Юрій Корецький (1936, перевидання 1939), у повнішому перекладі якого цей твір вийшов під заголовком «Історія особистих пригод, переживань і спостережень Давида Копперфільда» (1937).

У перекладі Миколи Іванова були опубліковані й два ключові твори неперевершеного майстра літератури для дітей та дорослих Марка Твена: «Янки при дворі короля Артура» (1929) і новий переклад роману «Пригоди Гекльберрі Фінна» (1937), який раніше двічі виходив у Харкові під назвою «Пригоди Гека Фінна» та зі скороченнями і переробками під назвою «Пригоди Гека Фінна та втікача мурина Діма» (переклад – К. Сенік). «Пригоди Тома Сойєра» теж публікувались кількаразово (1923, 1928 і 1930), нарешті, 1935 р. виходить переклад Юрія Корецького під тією ж назвою.

Інший видатний англійський дитячий письменник Редьярд Кіплінг теж не був обійдений увагою перекладачів: у перекладі Юрія Сірого вийшла книжка «Брати Моуглі. Оповідання з життя дитини між звірями» (Київ-Відень, 1920) та збірка «От так казки» (Прага-Львів-Київ, 1925). «Котуко. Повість із ескімоського життя», яку переклав О. С-ко (Олекса Снісар), була опублікована в Харкові 1926 р. та перевидана 1928 р. Окремо двічі виходила казка Кіплінга «Ріккі-Тіккі-Таві». Надія Янко-Триницька переклала книжку письменника «Відважні моряки» (Харків, 1928; перевидання 1929). Книжка «Джунглі. Оповідання про життя дитини між звірима» (1929) видавалась також під заголовком «У джунглях» (Львів, 1932) у новому перекладі Кирила Вербина (справжнє прізвище – Ках-нигевич), за редакцією Миколи Матієва-Мельника. «Казки» Кіплінга в перекладі Майка Йогансена були видані 1935 р. в Харкові (перевидання 1936), «Казочки та старійки для малих дітей» в перекладі Юри Шкрумеляка вийшли у Львові 1938 р.

Публікувались і менш відомі сьогодні, але популярні на поч. 20 ст. твори дитячої та пригодницької літератури, такі як повість для дітей середнього віку «Пригоди маленької Джен» (відома в російському перекладі як «Леди Джейн») англійської письменниці Сесіль Джемісон (переклад – В. Буряченко), пригодницька повість «Кораловий острів» майстра жанру Роберта Баллантайна (переклад Наталі Романович-Ходкевич).

Серед англійських майстрів великої прози 19 ст., відомих тогочасним українцям завдяки перекладу, – Е. Бульвер з історичним романом «Останні дні Помпеїв», який переклав Юрій Русов (1924), Емілія Бронте з романом «Буреверхи», у якому синтезовано романтичне і реалістичне начала, в перекладі Михайла Рудницького (Львів, 1933).

Майстер кримінально-детективного жанру Артур Конан-Дойль видавався кількаразово. Роман «Пропавший світ» перекладали Софія Вольська (1922), Микола Іванов (1929, 1937; під назвою «Втрачений світ»). А 1928 р. в Харкові були опубліковані «Вибрані твори» письменника у двох томах. «Пригоди Шерлока Холмса» переклав Микола Іванов, історичний роман «Вигнанці» – Ганна Касяненко, оповідання «Собака Баскервілів» – Марія Овруцька.

Твори видатного англійського прозаїка Джозефа Конрада перекладали: С. Вільховий (С. Титаренко) – збірку оповідань «Аванпост прогресу», вступ та редакція М. Калиновича (1926), Михайло Калинович – повість «Кінець неволі» (1928), Ганна Касяненко – «Визволення (Роман мілин)», Віктор Петровський – роман «Ольмейрова примха» (1929), Марія Лисиченко – той самий роман з підзаголовком «Ольмейрова примха (Історія східної річки)» (всі три видання 1929), Микола Рошківський – збірку оповідань «Тайфун» (1930).

Відомий англійський письменник Вільям Джекобс перекладався теж доволі інтенсивно: Борис Тенета переклав збірку оповідань «Сновидець» (1926), Сергій Вільховий (Титаренко) – збірку оповідань «Шкіперові залицяння», Борис Ткаченко – «Оповідання нічного дозорця» (обидва видання 1930).

Знаменитий письменник-фантаст Герберт Уеллс був добре відомий українському читачеві. Окремо виходили друком його оповідання «Таємниці таксидермії», «Бог – динамо», «Бог – скафандр», збірки оповідань: «Країна сліпих» (переклав Михайло Калинович, 1927), «Кам'яна доба» (переклала Наталя Ткаченко-Ходкевич, 1929), «Дивна орхідея» (переклали Вероніка Гладка та Катерина Корякіна, 1930). Неодноразово публікувались романи Уеллса: «Прокинувся» (переклав Петро Дятлів, 1928), «Війна світів» (переклав Григорій Піддубний (справжнє ім'я – Григорій Товмачів) 1929; вид. 2-е), «Невидима людина» (переклав Микола Іванов, 1936). Том 1 «Творів» Уеллса за редакцією Михайла Калиновича містив оповідання та «Повість про дні майбутні» (переклали Вероніка Гладка та Катерина Корякіна, 1930), яка була видана окремо того ж року.

Англійська романістика доносилась до українського читача в широкому спектрі: від романів культової в СРСР письменниці Етель Ліліан Войнич «Гедзь» та «Джек Реймонд» у перекладі Марії Лисиченко (у виданні 1935 р. – «Овід» у перекладі Марії Рябової; перевидання 1936 і 1938, скорочено для дітей старшого віку) до забутих сьогодні авторів, таких як Мері Пейдж, чий роман «Буря насувається» теж переклала Марія Рябова (1934), чи Арнольд Беннет, чий роман «Місто розваги (Фантазія на сучасні теми)» переклав А. Попов (1929). Марія Лисиченко переклала і знаменитий роман «Соломонові копальні» (1929) класика світової пригодницької літератури Генрі Райдера Гаггарда. Творчість англійського християнського мислителя, прозаїка, поета, драматурга, есеїста Гілберта Кіта Честертона була репрезентована лише одним виданням: «Пригоди патера Брауна» (1930, переклад – О. Водолаженко).

Іван Кулик перекладав, окрім поезії та малої прози, тогочасні англійські соціальні романи, такі як «Жебраки життя (Автобіографія босяка)» Джіма Тюллі, «Пеміт-журналіст» популярного на той час письменника Дж. Вудгауза, чії твори на поч. 1930-х років друкувались і в інших перекладах.

Англійська драматургія кінця 19 – першої пол. 20 ст. представлена, в основному, творами британського лауреата Нобелівської премії Бернарда Шоу, – з цілком зрозумілих

причин, адже Шоу в 1931 р. здійснив поїздки в СРСР, після чого став палким симпатиком Сталіна. Того ж року окремо виходить п'єса «Професія пані Уоррен» (переклад – Радбіль і Кронштейн) та розпочинається публікування «Творів» Шоу за редакцією Освальда Бургардта (серед перекладачів: Марія Овруцька та ін.). Британський майстер оповідання Сомерсет Моєм (дотримуюмось тогочасної транслітерації) репрезентований п'єсою «Седі (Злива)» (співавтором якої є Д. Колтон) у перекладі Майка Йогансена (1927).

1936 р. в Харкові вийшла ключова для марксизму науково-популярна праця англійського вченого Чарлза Дарвіна «Походження видів» у перекладі Володимира Державина.

Ірландська англومовна література оприсутнена, передусім, перекладами з Джонатана Світа. Плодовитий перекладач Микола Іванов здійснив кілька варіантів перекладу основної книжки Свіфта, які друкувалися в різних видавництвах у різному обсязі та з ледь видозміненими заголовками: «Мандри Гулліверові» (Київ, 1928), «Подорожі Гуллівера» (Харків-Одеса, 1935), «Гуллівер у ліліпутів» (там само, 1937), «Мандри до різних далеких країн світу Лемюеля Гуллівера» (Київ-Харків, 1935), «Мандри Гуллівера» (Харків, 1938). Окремо публікувався і переклад під заголовком «Подорож Гуллівера до країни ліліпутів», зроблений Г. Зайцевим (Харків, 1929).

Усесвітньо відомий ірландський письменник, майстер пригодницького роману Томас Майн Рід був добре знаний українському читачеві тієї доби. Роман «Оцеола, ватажок сім'янів» переклала Т. Кардиналовська (Київ, 1928), повісті «Білий ватажок» і «Захована гора» – Наталя Ткаченко-Ходкевич, роман «Верхівець без голови» і повість «Оселя в пустелі» – Наталя Романович-Ткаченко, повість «Вигнанці в лісах, або Пригоди перуанців у диких нетрях Амазонки» – Марія Лисиченко, повість «Шукачі рослин» – Дмитро Лисиченко, романи «Квартеронка», «Повзуни по скелях» та «У затопленім лісі (Водою в лісі)» переклали Н. та О. Бор-ські, повість «Цілинні ліси (Молоді мисливці)» – Г. Полянська (усі перелічені видання публікувалися у Києві 1929 р.), повісті «Пригоди юнги Віллі» і «Морське вочення» переклав В. Михалкін.

Ірландський поет, прозаїк, драматург і критик Джордж Мур, який стояв біля витоків руху «Гельське відродження», що мав на меті створити національну ірландську літературу англійською мовою, – залишився серед окремих видань того періоду дрібним слідом: оповіданням «Маленька Юдита» в перекладі Варвари Чередниченко (Харків, 1929).

Знаменитий пригодницький роман шотландського письменника Роберта Люїса Стивенсона «Острів скарбів» уперше був надрукований у Києві 1929 р. і перевиданий 1957 р. в перекладі Сергія Буди (вірш «Незважає на читачеві» у тексті роману переклав М. Рильський). Удруге цей роман переклав Юрій Корецький (1936).

«Пісні та поеми» національного шотландського поета Роберта Бернса вийшли друком у перекладі Василя Мисика (1932).

Долі майже всіх українських перекладачів міжвоєнного двадцятиліття склалися типово трагічно: як і долі тих літераторів, які не займалися або лише фрагментарно займалися художнім перекладом (хоча таких, не захоплених перекладацьким бумом, лишалися одиниці!). Вже з початком тридцятих років сталінська коса смерті почала викошувати українську культуру та її творців. Тим ціннішим і пошаннішим для нащадків лишається їхній перекладацький доробок. Завдяки подвижницькій праці на перекладацькій ниві багатьох чудових стилістів і тонких поетів тогочася перекладні твори охоплювали найширші кола читачів, знайомили українське суспільство з літературним життям за-

рубіжжя, долучали його до культурно-естетичних цінностей та надбань світової цивілізації, активно сприяли формуванню самоідентичності української нації як європейської, слугували впливовим контекстом літературної творчості українських митців.

1. *Автограф М.Н. Москаленка з архіву М.Н. Москаленка // Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури НАН України.* – С. 100-281.

Коломіць О.В., к.філол.н., доц.,
Університет “Україна”

МЕМУАРИСТИКА ЯК ДОСВІД АВТОБІОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ У ЖІНОЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ – ПОЧ. ХХІ СТ.

(“Дар Евдогії” Докії Гуменної як антигеза “Жіночої ролі” Людмили Таран)

Розглянуто особливості мемуаристики Докії Гуменної як одного із перших досвідів української автобіографічної жіночої літератури. Дослідження є своєрідним спростуванням тези Л.Таран про суто чоловічий характер української мемуарної традиції.

Ключові слова: мемуаристика, автобіографічна проза, жіноча література, нарративні стратегії, щоденникові спогади.

В статье рассматриваются особенности мемуаристики Докии Гуменной как одного из первых опытов украинской автобиографической женской литературы. Исследование есть своеобразным опровержением тезиса Л.Таран об исключительно мужском характере украинской мемуарной традиции.

Ключевые слова: мемуаристика, автобиографическая проза, женская литература, нарративные стратегии, дневниковые записи.

In article features Memoirs by D.Humenna as one of the first women's autobiographical experience of the Ukrainian literature. This research is a kind of denial thesis by L.Taran on purely manly memoir Ukrainian tradition.

Key words: memoirs, autobiographical prose, women's literature, narrative strategies, diary memories.

До проблеми теоретичного обґрунтування сучасної української мемуаристики звернувся О. Галич, який опублікував низку статей: «Очима і пером Самовидця. Українська мемуаристика» [Галич 2000], «Наодинці з Мнемозіною. Письменицькі мемуари 90-х років» [Галич 1997], «Мемуарний синдром кінця ХХ століття [Галич 1990]». Розпочинаючи в першій статті (1990) із проблеми жанрового визначення мемуарів, виявлення їх суттєвих рис та, загалом, визначення специфіки мемуарної літератури, він зазначав: “Сучасна мемуаристика – це суміш найрізноманітніших жанрових форм – від листів і щоденників до повістей і романів... Основу кожного твору становлять особисті уявлення